

In het Nederlandse drugsbeleid staan van oudsher uitgangspunten vanuit de volksgezondheid centraal: het beschermen van de gezondheid van Nederlanders, het behandelen van personen die problematisch gebruiken of verslaafd zijn en het voorkomen van marginalisering en criminalisering van gebruikers. Niet minder belangrijk, maar in het verlengde daarvan staan beleidsuitgangspunten vanuit politie en justitie, zoals het voorkomen van overlast en het bestrijden van drugscriminaliteit. In de vormgeving en invulling spelen verder internationale verdragen een belangrijke rol. Zij bepalen de kaders en beleidsvrijheid voor nationale wet- en regelgeving en het lokale beleid. In de praktijk is het lokale beleid vaak de motor geweest voor inhoudelijke vernieuwing. Het zijn gemeenten geweest die het initiatief hebben genomen voor succesvolle experimenten als woonvoorzieningen voor verslaafde daklozen (het Utrechtse hostelprogramma), gebruiksruimten en de behandeling van problematisch verslaafden met heroïne. De rode draad door deze innovaties is het integrale karakter ervan. Vanuit een volksgezondheid aanpak, gericht op verbetering van de kwaliteit van leven en zorg van kwetsbare groepen, wordt tevens bijgedragen aan het verminderen van overlast en daarmee aan het verhogen van de leefbaarheid en veiligheid in de steden. Een gemeente kan dit nooit alleen. Gelukkig was er altijd bereidheid bij het Rijk om samen met lokale overheid maatwerk te leveren in drugsbeleid. Ik hoop op continuering van deze goede traditie en nodig de minister van VWS uit om met mij in gesprek te gaan over recente initiatieven in het cannabisbeleid. Later in mijn bijdrage kom ik hierop terug.

Het Nederlandse drugsbeleid werkt, zoals recent nog uitgebreid gedocumenteerd door het WODC en het Trimbos-instituut.¹ Alle reden dus om op de bestaande weg door te gaan en alleen te komen met beleidswijzigingen waar actuele ontwikkelingen en knelpunten daar aanleiding toe geven. Dat zou men denken, maar niets blijkt minder waar. Ik constateer dat dit kabinet bezig is met een zorgwekkende wijziging in de grondslag van het beleid. In het huidige beleid heeft het Ministerie van Veiligheid en Justitie het stokje van het Ministerie van VWS overgenomen, is een repressieve, sterk juridische benadering van vraagstukken dominant geworden en is het vroegere prettige samenspel tussen gemeenten en Rijk veranderd in een rolverdeling waarbij het Rijk bepaalt en gemeenten maar hebben uit te voeren. Ook lijkt het alsof kennis en inzichten vanuit wetenschap, hulpverlening en de aansluiting van het beleid op lokale problemen het steeds meer afleggen tegen vooraf ingenomen stellingnames.

De reactie vanuit het Rijk op het voornemen van de gemeente Utrecht om via wetenschappelijk te evalueren experimenten de impasse in het cannabisbeleid te doorbreken is illustratief. Wat Utrecht wil is een onderzoek naar de vraag of een gesloten circuit van productie voor eigen gebruik leidt tot betere bescherming van de volwassen recreatieve gebruiker van cannabis. Ik ga niet in detail in op het initiatief. Hier volsta ik met een verwijzing naar de bijlage bij deze notitie.

Het voorstel is in lijn met recente adviezen aan het kabinet² en het biedt mogelijk een oplossing voor binnen de samenleving en de Kamer levende zorgen over de schadelijkheid van "te sterke" cannabis en de verwevenheid van de teelt van cannabis en criminele of criminogene netwerken. Dat zou het kabinet en de Kamer moeten aanspreken. Tot mijn grote verbazing wees de Minister de voorstellen binnen een kwartier af. En in reactie op herhaalde kamervragen bleek hij niet bereid of van zins om over dit onderwerp met het college van Utrecht in gesprek te gaan. Daarbij beroept de minister zich op internationale verdragen die zouden verplichten tot strafbaarheid van cannabis. Hier is sprake van een misvatting. De aanleiding van deze verdragen is namelijk juist geweest om onderzoek voor wetenschappelijke en/of geneeskundige doeleinden mogelijk te maken.

¹ Laar, M van, Ooyen-Houben (eindredactie). Evaluatie van het Nederlandse Drugsbeleid, Den Haag / Utrecht, WODC, Ministerie van Justitie, Trimbos-instituut, 2009

² In het bijzonder de Adviescommissie drugsbeleid, Geen deuren maar daden; nieuwe accenten in het drugsbeleid en De Expertcommissie Lijstensystematiek Opiumwet. Drugs in lijsten.

Even illustratief voor mijn conclusie dat de discussie over het drugsbeleid gevoerd wordt vanuit vooraf ingenomen stellingen en standpunten vind ik de gang van zaken rond het kansspelenbeleid. Het kabinet neemt zich voor om internetgokken te legaliseren. Dat wordt gedaan vanwege de grote vlucht die met name internetpokeren heeft genomen. Er wordt gelegaliseerd om de consument te beschermen, gokverslaafden beter te kunnen behandelen en om criminaliteit tegen te gaan. Het gaat bij internetgokken om een vergelijkbaar verschijnsel als cannabisgebruik. Nederland telt honderdduizenden recreatieve gebruikers van cannabis, waarvan, net als bij gokken, minder dan 10% beschouwd moet worden als problematisch gebruiker of verslaafde.³ Wordt de internetgokker beschermd en een omgeving geboden om te spelen, de recreatieve gebruiker van cannabis wordt afgeschrikt en naar de marge verdreven. Het gaat hier om twee vraagstukken met veel overeenkomsten die door het kabinet politiek-bestuurlijk op diametraal tegengestelde wijze aangepakt worden. Ik ben voorstander van een beleid dat realistisch, pragmatisch en oplossingsgericht is. Het voorgestelde gokbeleid is dat, het cannabisbeleid van dit kabinet is dat niet.

Mijn collega Van der Laan is uitgebreid ingegaan op de wietpas, als voorbeeld voor beleid dat voorbijgaat aan de noodzaak van lokaal maatwerk voor lokale problemen. Ook ontbreekt een idee over de haalbaarheid van de invoering. Ik kan hier zijn conclusies ondersteunen. Net als in Amsterdam zijn de coffeeshopbezoekers in Utrecht negatief over de wietpas. En net als in Amsterdam moet gevreesd worden dat cannabisgebruikers na invoering hun eigen weg gaan, onttrokken aan elk zicht van voorlichters, hulpverleners en handhavers van de openbare orde en veiligheid.

Recent heeft een prestigieuze VN commissie geconcludeerd dat de oorlog tegen drugs gefaald heeft.⁴ In de aanbiedingsbrief van dit rapport aan de kamer concludeert minister Rosenthal dat de regering voorstander is van de evenwichtige aanpak die de VN-commissie bepleit. Legalisering van cannabis, zoals deze VN commissie aanbeveelt, gaat het kabinet echter te ver. Cannabis zou schadelijk zijn voor de gezondheid.⁵ Met deze argumentatie gaat het kabinet echter verder dan de aanbeveling van de commissie. Dat is namelijk 'het bevorderen van experimenten met modellen voor legale regulering, met als doel het ondermijnen van de georganiseerde misdaad en het borgen van de gezondheid en veiligheid van burgers. Daarbij denkt de commissie vooral aan cannabis.' Het gaat dus om experimenten, niet meteen om legalisering of wetswijzing. Dat is net wat de gemeente Utrecht ook bepleit. Het Rijk en de gemeente Utrecht kunnen ongetwijfeld de door de VN-commissie beschreven doelen van het beleid onderschrijven. Met deze gezamenlijk onderschreven doelen in het achterhoofd starten we wat Utrecht betreft zo snel mogelijk het gesprek over de goede uitvoering en invulling van wetenschappelijke experimenten. Wij reiken de hand aan het kabinet. Het is aan de minister om die uitgestoken hand aan te nemen.

³ Zie Legalisatie van Kansspelen via internet. Eindrapport van de adviescommissie Kansspelen via internet, augustus 2010.

⁴ Global commission on drug policy. War on drugs has failed, june 2011

⁵ Kamerbrief War on Drugs, d.d. 18 juni 2011, Ministerie van Buitenlandse Zaken, dir Veiligheidsbeleid, kenmerk DVB/TN-132/11